LIBERTATEA S-A NĂSCUT LA MAHALA

Motto: „Pentru un singur poet mare, limbile nu supravieţuiesc”.

C. Noica

Recunosc, din ipostaza ipocritului lector, că, descoperind în mirificul spaţiu virtual al Internetului *Cântece de mahala*, ale lui Florentin Smarandache, mi-am şoptit în barbă: „Ce-ar mai putea aduce nou în poezia mahalalei acest autor, când, în trecut, ne-au încântat cu artisticele lor producţii un García Lorca, un Miron Radu Paraschivescu? Vom trăi şi vom vedea sau, în pur spirit paradoxist, vom muri şi vom vedea!” Mă aşteptam să descopăr, rob al aceloraşi prejudecăţi estetice, date de purtarea celebrilor ochelari kantieni, un soi de deconstructivist postmodern, care se deda la savuroase farse ludice. şi cam atât! Dar aşteptările mi-au fost, spre plăcută mea surprindere, înşelate.

Cred că Florentin Smarandache a început să-şi scrie *Cântecele de mahala* de cum a pus piciorul pe pământ american, în lungile nopţi de singurătate, de incertitudine şi disperare ale emigrantului auto-exilat în pustiul Arizonei. Cu siguranţă că pe ecranul minţii i s-au derulat atunci scene din copilăria trăită în spaţiul edenic al Bălceştilor Vâlcii (copilăria însăşi, că stare de spirit, este un adevărat Eden) sau din adolescenţa petrecută prin sărăcăcioasele, dar atât de pline de farmec, mahalale ale Băniei Craiovei. M-am convins, lecturându-i poemele, că romanul încearcă să se vindece de singurătate, de nostalgie după o lume lăsată în urmă, rememorând, mai mult pentru sine, aceste Amintiri din copilărie, aidoma unui şugubăţ Creanga oltean.

Romanul, oricât ar vrea să se ascundă după măşti estetizante, se dovedeşte a fi un sentimental incurabil. Logosul îi este taxat, vrând-nevrând, de lestul amintirilor din perioada românească a existenţei lui. În colţul ochiului îi simt o lacrimă şi-n gât îi simt nodul acela premergător izbucnirii în plânsul eliberator de tensiuni. Sentimentalii, la noi, în plină domnie postmodernistă, fracturista, sunt

priviţi ca vietăţi ciudate, cu handicap. De fapt, mahalaua autorului nostru este mult mai apropiată, că existenţialitate şi risipă sărbătorească a trăirilor, de mahalaua lui Creanga, cel din *Amintiri din copilărie*, decât de dubiosul, scufundat în promiscuitate, Ferentari bucureştean, ca să numesc, la întâmplare, un actual cartier rău famat din România.

Dacă am încerca să urmărim procesul de istoricizare a mentalităţilor la romani (ce studiu insolit ar ieşi!), a stratificărilor socio-culturale, am constata că mahalaua lui Florentin Smarandache, că matrice spirituală, îşi găseşte corespondente şi-n Isarlîkul lui Ion Barbu dar şi-n mahalaua lui Marin Sorescu, din Bulzeştii Doljului, autorul ciclului „La Lilieci”. El ştie că sub ultimul strat, cel dat de mahala, eventualul cercetător ar găsi acel izvor de curăţie, aparţinând filonului folcloric, pur românesc. De altfel, chiar Noica, într-o scrisoare adresată lui Cioran, decretă: „… aproape tot ce e reuşită culturală, la noi, ţine de cultură de tip folcloric”. Şi poate că avea dreptate marele filosof.

Din acest punct de vedere, demersul romanului Smarandache trebuie privit ca un barometru socio-cultural al societăţii româneşti din anii ’70—80 ai secolului trecut, în zona ei cea mai gri, mahalaua. Această scriere are valoare de document, dar nu numai sub aspect istorico-literar! Ea zugrăveşte mahalaua anilor ’70—80, o lume din ce în ce mai amorfă, demascând primele semne ale invaziei kitsch-ului.

În anii ’70, ani ai dictaturii proletariatului, s-a accentuat migraţia satului spre oraş, o extensie artificială dată de acea aberantă industrializare, creând acei hibrizi suburbani, nici ţărani, nici orăşeni, care-şi îneacă milenarele virtuţi ale romanilor în vicii, ca un reflex al instinctului de supravieţuire. Mahalaua începe să devină, în această perioadă de tristă amintire, un spaţiu al dezrădăcinaţilor, alungând treptat acel aer de dolce farniente patriarhal. Însăşi firea zeflemistă a romanului nu este altceva decât sus-pomenitul reflex.

Este neîndoios faptul că autorul a întâlnit (poate că a şi convieţuit în preajma lor) ţigani. E mai mult ca sigur că aceştia l-au impresionat, cu aura lor de mister şi magie, cu trăirile lor pitoreşti, uneori violente. Ţiganii lui Smarandache (şi nu numai) au un cult al libertăţii. Foştii robi ai moşiilor de pe malul Oltului sau al Jiului, s-au reîntâlnit, prin timp, în toleranţele mahalale româneşti. Pentru ei, ca să-l parafrazăm pe Blaga, libertatea s-a născut la mahala!

De aici poate că i-a venit ideea să dea o replică literară, prin timp, celebrelor *Cântice ţigăneşti* ale lui Miron Radu Paraschivescu, care sunt, între noi fie vorba, mai mult o traducere personalizată a romanţelor lui Lorca. Sunt sigur că Florentin Smarandache a sesizat că volumul *Cântice ţigăneşti* al lui Miron Radu Paraschivescu nu e un punct de referinţă în poezia argotică, datorită unei idilizări forţate, artificiale, a limbajului poetic şi, din acest motiv, încearcă o spălare de „idilic” a scriiturii, o împrospătare a acestui limbaj obosit. Mie, ca un fost trăitor în spaţiul mahalalei, îmi sună destul de fals unele versuri ale lui Miron Radu Paraschivescu. Citez din memorie: „Boarfo, nu ţi-a fost şucar / Să bagi mâna-n buzunar?” Niciun fante de mahala n-ar fi folosit, în contextul dat, cuvântul „şucar”. Pentru că acest cuvânt n-are sensul de „ruşine”, „jena”, „teamă”, sens pe care-l cere aici logica frazei. Fantele, că trăitor real la mahala, nu contrafăcut literar, ar fi zis ceva de genul: „Boarfo, nu ţi-a fost târşală să bagi vastu-n caraiman?” dar „târşală” e cu totul altceva decât „şucar”! Dar nu mai insist. Eu îl reţin, totuşi, pe Miron Radu Paraschivescu că pe un agreabil poet proletcultist, autorul unui celebru discurs mobilizator, în 1962, numit „Către cei tineri”. Şi vorba aceea, despre morţi, numai bine!

Argoul, perceput în teoria comunicării că o barieră de limbaj, are, într-adevăr, un iz de artificialitate. În mediile în care se foloseşte, este un limbaj codificat. Infractorii, de exemplu, ştiu că acest cod nu-l cunosc toţi „fraierii”! Argoul este, cum ar zice un Gerard Genette, „o abatere de la normă, de la uzul comun al limbii, o extensie

a sensului lexical”. Păi, fie-mi iertat, ce cititor american poate descifra codul folosit de Florentin Smarandache în scrierea poemului „În audienţă”? Poate numai unul care a trăit în România anilor ’80, când, cu un „cartuş” de Kent, puteai deschide uşa oricărui funcţionar public. Pare hilar acum, dar este tristul adevăr! Nu cred că presupusul cititor ştie să înlocuiască substantivul propriu „Kent” cu adverbul de timp „când”, pentru a da o logică versurilor: „Kent mai vii?

— Peste o săptămână”. Dar, în limbajul argotic, paradoxal, nu logica are întâietate ci codul folosit. Iată şi o posibilă traducere: Prin „ciudată” întrebare, funcţionarul îl atenţionează pe solicitant că, dacă vrea să-i rezolve cererea, aşteaptă ca acesta să-i aducă un „cartuş” de ţigări Kent. Solicitantul, dorind să-şi rezolve problema, transmite că a înţeles mesajul şi-l promite funcţionarului, folosindu-se de recunoscută ambivalenta a cuvintelor româneşti, un peşte proaspăt, prins la braconaj, probabil. Doar în lumea argoului românesc prepoziţia „peşte” se poate transforma, semnificând, în mod paradoxal, substantivul „peste”!!! Acesta este limbajul codificat, aceasta e povestea ţării de la Dunăre, România, „o ţară desţărata cu nemiluita” cum, cu tristeţe, constata poetul Florentin Smarandache.

Uneori, mi se pare că autorului nostru i-e frică (sau lehamite?) de marea poezie, care, da semne că i-ar fi accesibilă, chiar când acesta mimează nevinovate jocuri de cuvinte: „Sunt cu corespondenţă la zi, sunt cu iubirea la moarte” (Bagaboanta)

Ca să mai uite de supărare, mai plasează ici-colo, cu tentă satirica la adresa regimului comunist, câte-un distih paradoxist, din cele care i-au adus notorietatea: „Soluţionaţi problema, problematizaţi soluţia” (Orăcăiala) sau, auto ironic: „Fac şi eu ce nu pot: literaturizez neliterarul... Distrugând tipare creez de fapt alte tipare” (Bleomangri cu picăţele) Savuros mi se pare poemul „Tovarăşe popa”, scris într-un registru ludic, amintindu-mi de timişoreanul Şerban Foarte. Piţipoanca şi Gorobetele sunt Adam şi Eva în această mahala cu personaje vii,

neliteraturizate, zugrăvite în fugă de autor. Aforismele, trecând peste accentele lor parodice, amintesc de filosofia omului simplu de la ţară, atât de drag nouă, pentru că l-am cunoscut: „Dintre toate zemurile cea mai buna-i carnea friptă”.

Autorul refuza acea solemnitate găunoasă a discursului poetic, migrând spre zona marginală a ludicului, a rostirii de tip argotic. Femeia fatală din mahala este:

„O iapă de femeie de scapara scânteie!
…E o paraşută sută
…Cu fundul obraznic, trainic”. (Puşlamaua)

„Are femeia pe dracu-n ea. şi craci şi sâni lunecând printre mâini” (Fleorţotina) El pune întreaga miza pe ambivalenta lexicului românesc, pe expresivitatea lui (aici are de câştigat şi Florentin Smarandache, au de câştigat, mai ales, cititorii săi) şi întreabă arghezian, cu gravitatea unui poet major: „Cine mă zbate în zbatere la gatere?” (Criză de criză) Eu rămân la concluzia avansată puţin mai înainte: dacă ar vrea cu tot dinadinsul, Florentin Smarandache ar putea să scrie o poezie mare!

Tudor Negoescu
(Craiova, România